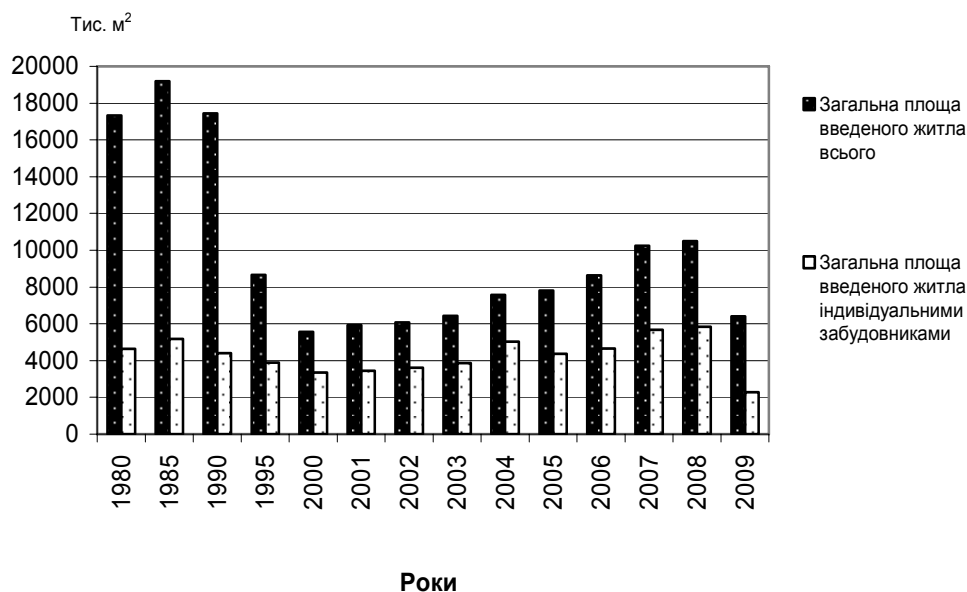

**Олена СІМ'ЯЧКО,
Наталія МАРЧУК**

КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ДЛЯ ОБЛАШТУВАННЯ ТА ДЕКОРУВАННЯ ПРИСАДИБНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Після суттєвого падіння обсягів будівництва в 90-х роках минулого століття у 2000–2008 рр. в Україні спостерігалось поступове їх зростання (рисунки). Так, у 2008 р. обсяги введеного в експлуатацію житла на 88.8 % перевищували показник 2000 р. При цьому зростали й обсяги житлової площі, введеної в експлуатацію індивідуальними забудовниками: якщо в 1980–1990 рр. частка житла становила 25.2–27 %, то в 2000–2008 рр. – 53.9–66.4 % [1].

Обсяги введення в експлуатацію житла в Україні в 1980–2009 рр.

У зв'язку з широкими масштабами індивідуального будівництва зростає попит на товари для облаштування та декорування присадибної території й, відповідно, збільшується пропозиція таких товарів і розширюється їхній асортимент.

Ще 20 років тому, в умовах тотального дефіциту товарів, у т. ч. будівельних матеріалів для індивідуальних забудовників, товарна номенклатура виробів для облаштування та декорування присадибної

території була дуже обмеженою. Можливо, це є причиною того, що у навчальній літературі з товарознавства такі товари практично не знайшли свого відображення. Це стосується як їх класифікації, так і характеристики товарних властивостей.

Мета статті – розроблення класифікації товарів для облаштування та декорування присадибної території.

Асортимент матеріалів для облаштування та декорування присадибної території включає як різні за природою і способом виготовлення матеріали, так і готові вироби різного сировинного складу та конструктивних особливостей.

Пропонуємо всі матеріали та вироби для облаштування й декорування присадибної території згрупувати за призначенням таким чином:

- для огороження;
- для облаштування доріжок і сходів;
- для освітлення окремих об'єктів на території в цілому;
- для зон відпочинку (альтанки, перголи, арки, меблі, басейни, фонтани, скульптурні вироби тощо);
- для спортивних і дитячих майданчиків;
- для газонів, квітників і зелених насаджень.

У навчальній класифікації непродовольчих товарів, в основу якої покладено ознаки сировинного складу та способи виготовлення, товари для облаштування присадибної території не виокремлюються. Сировинні матеріали, такі як цемент, пісок, щебінь, пиломатеріали тощо, які можуть застосовуватися для облаштування на присадибній території доріжок і сходів, зон відпочинку, спортивних і дитячих майданчиків, огороження, окремо розглядаються при вивченні будівельних матеріалів. Вироби для освітлення присадибної території відносяться до електропобутових, окремі вироби для облаштування спортивних і дитячих майданчиків – відповідно до спортивних товарів та іграшок. Проте при вивченні цих груп товари або не виокремлюються, або вивченню їх асортименту не приділяється належна увага, хоч умови їх експлуатації та призначення зумовлюють особливі вимоги до цих виробів.

Скульптурні вироби для декорування присадибної ділянки, за винятком керамічних і металевих, які можна віднести до керамічних побутових і металогосподарських, а також фонтани та матеріали для облаштування газонів, квітників і зелених насаджень до навчальної класифікації товарів взагалі не включені.

Існує поділ непродовольчих товарів за функціональними комплексами на 8 груп (одяг і взуття, житло, домашнє господарство, сад і город, благоустрій житла, культурне й активне дозвілля, навчання, інформація і творчість) [2, ст. 241], проте однозначно віднести матеріали та вироби для облаштування й декорування присадибної території до одного із зазначених груп неможливо.

Проблеми класифікації товарів для облаштування й декорування присадибної території є наслідком відсутності інформації про їхній асортимент і властивості.

Пропонуємо всі ці товари об'єднати в один розділ "Матеріали та вироби для облаштування і декорування присадибної території" та класифікувати їх на класи, підкласи, групи, підгрупи, види, як зазначено в таблиці.

Повну характеристику товарів, згідно із запропонованими класифікаційними групуваннями, можна отримати, оцінивши їхній асортимент.

Матеріали та вироби для огородження за конструктивним вирішенням і застосовуваними матеріалами налічують багато видів, які відрізняються за властивостями, мають свої переваги та недоліки [3]. Дерев'яні огорожі через низьку атмосферостійкість потребують щорічного оновлення декоративно-захисного покриття для подовження терміну служби та збереження зовнішнього вигляду [4]. Кам'яні (цегляні та залізобетонні) паркани мають надто масивний вигляд і перешкоджають рівномірному проникненню сонця на присадибну територію, потребують міцного фундаменту. Крім того, у них низька морозостійкість [4; 5].

Таблиця

Класифікація матеріалів і виробів для облаштування та декорування присадибної території

Клас	Підклас	Група	Підгрупа	Вид
Матеріали та вироби для огородження	-	Дерев'яні	-	Стовпи, рейки, дошки, блоки, хвіртки, ворота та ін.
		Металеві		
		Цегляні		
		Залізобетонні		
Матеріали для облаштування доріжок і сходів	Для твердих покриттів	Із натурального каменю	-	Плити
		Бетонні	Вібро-пресовані	Тротуарна плитка
			Вібро-відлиті	
		Керамічні	-	Тротуарна плитка, клінкерна цегла
	Для м'яких покриттів	Дерев'яні	-	"Садовий паркет"
		Піщані	-	Пісок
	Для комбінованих покриттів	Із деревної кори	-	Деревна кора
		-	-	Пластмасові стільникові панелі (газонні решітки)
		Для спеціальних покриттів	Бетонні	-
	Вироби для освітлення окремих об'єктів і території в цілому	Для освітлення фасаду будинку	Латунні Мідні Алюмінієві Із нержавіючої сталі Пластмасові	Настінні Наземні Грунтові Вбудовані Спеціальні
Для підсвічування дерев і кущів				
Для освітлення доріжок і для зовнішнього освітлення				

Закінчення таблиці

Клас	Підклас	Група	Підгрупа	Вид			
	Для підсвічування щаблів сходів						
	Для освітлення малих архітектурних форм						
Матеріали та вироби для облаштування зон відпочинку	Матеріали й вироби для споруд для відпо- чинку та спілкування	Дерев'яні	–	Альтанки, бельведери			
		Металеві					
		Скляні					
	Архітектурно-буді- вельні елементи, які розділяють або об'єднують ділянки території	Дерев'яні	–	Перголи, арки, шпалери та трельяжі			
		Пластмасові					
		Металеві					
		Кам'яні					
	Фонтани	–	Вкопані	Фонтани			
			Плаваючі				
			Динамічні				
Скульптурні вироби	Кам'яні Металеві Керамічні Дерев'яні З живих рослин	–	–				
				Матеріали та вироби для ігор і фізичного розвитку дитини	–	Пісочниці, гойдалки, гірки, каруселі тощо	
				Покриття спортивних і дитячих майданчиків			Металеві
							Дерев'яні
					Комбіновані	–	Пісок, плити, листи та ін.
Полімерні							
Дерев'яні							
Матеріали для облаштування газонів, квітників і зелених насаджень	Матеріали для виросування рослин	–	–	Насіння рослин, розсада, саджанці			
				Матеріали для створення бордюрів	Бетонні	Блоки	
	Цегляні	Цегла					
	З природного каменю	Галька, валуни					
	Металеві	Стрічки					
	Дерев'яні	Бруски					
	Пластмасові	Стрічки					

Огорожі, вироблені з металевої сітки, не мають високих декоративних властивостей, проте достатньо довговічні, не потребують особливого догляду. А виготовлені куванням – естетичні та довговічні (строк експлуатації може сягати 50 років без капітального ремонту за умови оновлення захисного покриття кожні 3–5 років). Недоліками їх є висока вартість і просвічуваність, оскільки така огорожа не є суцільною [4; 5].

До виробів для огороження також відносяться хвіртки й ворота. Вони можуть бути з ажурним або суцільним полотном. При їх виготовленні враховують також вимоги безпеки: прутья роблять загостреними й уникають великої кількості поперечних елементів. Крім того, у ворота можуть бути вмонтовані системи відеоспостереження, автоматичного відкривання-закривання, а у хвіртки – електро-та домофони [5].

Матеріали для облаштування доріжок та сходів. Покриття доріжок повинне бути функціональним, красивим і прийнятним за ціною вартістю.

Тверді доріжки мають монолітне бетонне покриття або таке, що складається з окремих елементів: натурального й штучного каменю, тротуарної плитки, дерева, клінкерної цегли. Із сипких матеріалів – щебеню, гравію, піску тощо – виробляють м'які доріжки. Для виготовлення спеціальних доріжок застосовують складні технології (наприклад, покриття з декоративного бетону) [6].

Основні види покриттів для доріжок на присадибній території є покриття із: натурального каменю; бетонної тротуарної плитки та декоративних елементів, так званих фігурних елементів мостіння; керамічної тротуарної плитки; декоративного бетону; сипучих матеріалів [7–9].

Вироби для освітлення окремих об'єктів і території в цілому. Освітлення присадибної території виконує кілька функцій. Воно може бути призначеним для безпечного пересування подвір'ям (підсвічування доріжок, під'їздів до будинку, сходів і містків) і декоративним (підсвічування рослин, скульптур, клумб та інших предметів ландшафтного декору).

За ознакою призначення виділяють такі види освітлення: загальне, супровідне та декоративне [10].

За характером розподілу світла освітлювальні прилади для присадибної території можна поділити на дві групи: прожектори та садові світильники. При прожекторному освітленні світло поширюється на значну територію. Його використовують, щоб освітити всю присадибну територію чи окрему його частину. Прожектори не виконують декоративної функції.

Садові світильники становлять основу практично будь-якої системи зовнішнього освітлення. Зазвичай їх розміщують уздовж основних доріжок і біля входу, тобто саме вони забезпечують супровідне освітлення, освітлюючи й прикрашаючи територію.

Вироби для освітлення доцільно згрупувати за ознакою об'єкта, який освітлюється, за типом установки та залежно від матеріалу виготовлення [11].

У садових світильниках можна використовувати лампи багатьох типів із різним кольором світла. Наприклад, натрієві лампи дають світло жовтого кольору, вони краще підходять для освітлення піску й каменю, а ртутні – зеленувате, тому їх доцільно використовувати для освітлення зелених насаджень. Асортимент садових світильників є дуже широким, проте за стилем їх можна об'єднати в дві групи: ретро та модерн. Фірми-виробники пропонують світильники колекціями, витриманими в одному стилі, наприклад ліхтарі різної висоти й декілька варіантів бра.

Матеріали та вироби для облаштування зон відпочинку. Для створення зон відпочинку на присадибній території використовують альтанки, перголи, арки, садові меблі, спортивні комплекси, дитячі майданчики, фонтани та інші так звані малі архітектурні форми [7].

Альтанка – це декоративна будівля, призначена для відпочинку та спілкування. Для її спорудження використовують дерев'яні, металеві, зокрема виготовлені куванням, та скляні матеріали [7]. Розрізняють відкриті та закриті альтанки – їхній каркас може бути складеним із цегли або каменю. Різновидом відкритих альтанок є бельведер – споруда без стін, з опорними стійками та суцільним дахом. Будують його зазвичай із деревних матеріалів, інколи – з алюмінію та пластмас.

Пергола – це крита галерея, що покриває всю доріжку. Вона складається із численних, зв'язаних одна з одною, арок. Виготовляють перголи з дерева, пластмас, металу й каменю [7]. Вони мають сферичну, кубічну, лінійну, багатокутну та іншу форму. Оптимальна ширина перголи становить приблизно 4 м, висота – 230–260 см [12].

Арки слугують для оформлення переходів між різними зонами присадибної ділянки, входу в сад тощо. Як і пергола, арки виготовляються з різних матеріалів й обвиваються рослинами. За формою вони бувають із плоским зводом, двосхилі, напівкруглі, стрілчасті або готичні. Мінімальна ширина арки – 120–150 см, висота – 210–220 см [12].

Шпалери та трельяжі – це сітчасті конструкції з дерев'яних рейок або металевих прутів, призначені для екранування певних зон або об'єктів. Біля їхньої основи висаджують в'юнкі рослини, які, розростаючись, густо обплітають конструкцію [7].

Фонтани поділяються за видами, формою, конструкцією. Для присадибної території вибирають частіше такі, що не потребують значних матеріальних витрат, застосування складних технологій і постійного обслуговування фахівцями.

Є такі різновиди фонтанів [13]:

- фонтани-джерела (імітують природне джерело. До комплексу входить: насос, шланг і насадка, яка розширює струмінь води; можливе декорування статуєтками із пластику, кераміки або каменю);
- фонтани-потоки (забезпечують природний рух води по кам'яних виступах);
- фонтани-водоспади (створюють падаючий з висоти потік. Будують із натурального й штучного каменю, полімербетону та інших матеріалів);
- водно-скульптурні композиції (масивні стаціонарні споруди з каменю, бетону, полімербетону встановлюють на фундамент, що забезпечує їм стійкість. Басейн розміщують на поверхні або заглиблюють у землю, діаметр чаші в 2–3 рази більше висоти водяного стовпа, а рівень води – не менше 25–50 см);

- "Фонтанна казка" (за допомогою спеціальних фонтанних насадок створюється відповідна фігура зі струменів води: "Піна", "Комета", "Каскад", "Гейзер", "Віяло", "Пірует", "Риб'ячий хвіст", "Тюльпан", "Гриб", "Напівсфера" тощо. Комбінуючи різні насадки, створюють більш складні водні композиції).

Декоративними елементами присадибної території також є скульптурні вироби із граніту, мармуру, бронзи, кераміки, морозотривкого бетону, металу, дерева, стрижених живих рослин.

Матеріали та вироби для облаштування спортивних і дитячих майданчиків. Дитячий майданчик – елемент присадибної ділянки, призначений для відпочинку та ігор дітей. Розрізняють дитячі майданчики для дітей до 3-х років, від 4-х до 6-ти, від 7-ми до 14-ти. Для облаштування на присадибній ділянці дитячих майданчиків використовують пісочниці, підвісні гойдалки, гірки, пружини, каруселі, шведські стінки тощо. Як покриття для спортивних і дитячих майданчиків застосовують спеціальні міцні вологостійкі полімерні покриття, гуми, компаунди, пісок, кору дерева, дубльовану плівкою з поліетилену з отворами для дренажу та ін.

Матеріали для облаштування газонів, квітників і зелених насаджень. До цього класу, крім власне посівного матеріалу та рослин, відносяться вироби для створення бордюрів – низьких огорож із природного каменю, дерева та інших матеріалів, якими огороджують газони, квітники й доріжки.

Таким чином, асортимент матеріалів і виробів для облаштування та декорування присадибної території є дуже широким і різноманітним як за призначенням, так і матеріалами, способом виготовлення, конструкцією, формою тощо. Ці матеріали повинні мати не тільки високі показники утилітарних властивостей (функціональних, ергономічних, надійності), а й забезпечувати готовим виробам декоративні функції. Запропонована класифікація надає можливість охарактеризувати цю групу різнорідних товарів, що сприятиме всебічному вивченню їхніх споживчих властивостей, та матиме практичне значення при реалізації широкого асортименту матеріалів і виробів для облаштування та декорування присадибної території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Сайт* Державного комітету статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. *Теоретичні основи товарознавства* : навч. посіб. для студ. кооп. вищ. навч. закл. / Ю. Т. Жук, В. А. Жук, Н. К. Кисляк та ін. — К. : НМЦ "Укоопосвіта", 2000. — 336 с.
3. *Приусадебное хозяйство 2008–2009* гг. — Режим доступу : <http://lenales.ru>.
4. *Кованые* элементы в индивидуальном строительстве. — Режим доступу : www.stroyka-nn.ru/kovanyje_eljemjenty_v_individualnom_stroitelstvje.

5. Манукян Ю. Кованый страж / Ю. Манукян // Красивая усадьба. — 2007. — № 7. — С. 28—31.
6. Садовые дорожки. — Режим доступа : http://stroyhost.ru/article_id104.htm.
7. Малые архитектурные формы. — Режим доступа : <http://art-flora.com.ua/pergola.htm>.
8. Садовые дорожки – элементы визуального ландшафта. — Режим доступа : <http://icol.ho.ua/index-812.htm>.
9. Волочай О. Ландшафтные дорожки / О. Волочай, М. Шварев // Строительство и реконструкция. — 2003. — № 3 (6 мар.). — С. 46—47.
10. Большакова Т. Ночная жизнь сада / Т. Большакова // Красивая усадьба. — 2005. — № 7. — С. 50—54.
11. Уличные и ландшафтные светильники. — Режим доступа : <http://www.landsvet.kiev.ua/fixtures/object>.
12. Зыкова Т. Декоративные элементы сада: арки, перголы и трельяжи / Т. Зыкова // Благоустройство территорий. — 2009. — № 1—2. — С. 38—41.
13. Смирнова А. В центре сада, у фонтана / А. Смирнова // Идеи вашего дома. — 2007. — № 6. — С. 226—230.